

การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

STRENGTH PROMOTING OF CIVIC POLITICS IN NAKORN RATCHASIMA PROVINCE

ชุมพล เพ็งศิริ*

Chumpol Pengsiri

Received: 2021-06-15

Revised: 2021-08-17

Accepted: 2021-08-31

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสภาพการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา 3. เพื่อนำเสนอการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมาวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 13 รูปหรือคน จากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้ 1) ด้านการเคลื่อนไหวร้องทุกข์หรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหา การเคลื่อนไหวร้องทุกข์หรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน 2) ด้านการเคลื่อนไหวเพื่อตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจอธิปไตย การตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย ปกป้องและเรียกร้องสิทธิเสรีภาพความยุติธรรมให้กับตนเอง 3) ด้านการประท้วงอำนาจอธิปไตยและเรียกร้องให้มีการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตย ประชาชนเรียกร้องให้มีการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตย 4) จัดเลือกตั้งใหม่ 4) ด้านร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐและผูกพันในทางสร้างสรรค์ ในกระบวนการใช้อำนาจของประชาสังคม ไม่ขัดขวางการแสดงออกของประชาชน

2. กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น สร้างการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นโดยเลือกตั้งนักการเมืองที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่น 2) ด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้งกลุ่มการเมืองภาคประชาชน มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้งซึ่งเป็นการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตย 3) ด้านการตัดสินใจทางการเมือง ตัดสินใจเลือกตัวแทนนักการเมือง โดยดูจากหลักการนโยบายของกลุ่มการเมือง ที่แสดงถึงความมีคุณธรรม สร้างความยุติธรรมให้กับชุมชน

3. การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดังต่อไปนี้ 1) ด้านหมั่นประชุมกันเป็นประจำ ประชาชนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองโดยแสดงความ

* อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

คิดเห็นด้วยวิธีการประชุม 2) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม การประสานให้เกิดการประชุมอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นการประชุมโดยพร้อมเพรียงกันและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน 3) ด้านปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ การส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มการเมืองปฏิบัติตามมติที่ประชุม 4) ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่ ประชาชนจะให้ความเคารพนับถือต่อประธานที่ประชุมหรือผู้ดำเนินกิจกรรม 5) ด้านการไม่ลุแก่อำนาจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีลักษณะของการไม่ลุแก่อำนาจ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 6) ด้านรักสันติภาพ จัดเวทีทางการเมืองเพื่อสร้างสันติภาพพิจารณาความคิดเห็นของทุกคนด้วยความเป็นกลาง 7) ด้านตั้งใจสนับสนุนคนดี การสร้างเครือข่ายการเมืองภาคประชาชนเพื่อปกป้องและรักษาคนดีส่งเสริมคนดีให้เข้ามามีบทบาททางการเมือง

คำสำคัญ: การส่งเสริม, ความเข้มแข็ง, การเมืองภาคประชาชน

ABSTRACT

Objectives of this research were: 1. To study condition civic politics in Nakhon Ratchasima Province. 2) To study process of promoting civic politics strength in Nakhon Ratchasima Province and 3) To propose the promotion civic politics strength in Nakhon Ratchasima Province. The sample group consisted of 400 people with questionnaires and analyzed with frequency, percentage, mean and standard deviation. And qualitative research, data were collected from 17 key informants by in-depth-interviewing and from 13 participants in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation.

The results found that;

1. Civic politics conditions in Nakhon Ratchasima Province were: 1) Movement of complaints for the state to resolve the people's problems, 2) Movement to investigate the process of exercising state power examination of state power exercise to protect and invoke self-right, liberty, and justice. 3) The people called for transfer state power and re-election 4) Critical cooperation and constructive engagement with state in process exercising the power of civil society that did not hinder public expression.

2. The process of civic politics strength promotion in Nakhon Ratchasima Province consisted of: 1) Election process, people participated in political activities, got involved in local political activities, created local conversions by electing politicians who had commitment to local development. 2) Participation in election campaigns for civic political groups by playing an important role in supporting people to participate in election activities, which is democratic expression. 3) Political decisions decision to elect political representatives based on policy principles of political groups, showed virtues that can create justice for community.

3. Promotion of civic politics strength in Nakhon Ratchasima Province, lead to following actions: 1) Holding meeting regularly, people participated in political activities, expressing their opinions by means of meetings. 2) In unison attend the meeting in unison from the beginning until

the end of the meeting The meeting was coordinated continuously until it became a stable meeting.

3) Compliance with regulations, promoting political group members to comply with the resolution of the meeting. 4) Respecting elders; paying respect to the chairman of the meeting or activities conductors, 5) Non-abuse of one's authority; exchanging opinions with open mind, listening to the others' opinions. 6) Peace-loving; organizing political forum to make peace, considering everyone's opinions with neutrality. 7) Intention to support good people; building civic politics networks to protect and retain good people and promote good people to play political roles.

Keywords: Promoting, Strength, Civic Politics

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการเมืองไว้ อย่างชัดเจนว่าให้เน้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากกว่าที่จะเป็นประชาธิปไตยแบบ ตัวแทน นั้นหมายความว่ากำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมใน การเมืองการปกครองในทุก ขั้นตอน เช่น กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนการที่ ประชาชนมีสิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถลงประชามติและทำประชามติได้และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิลง นามเพื่อถอดถอนบุคลากรระดับสูงรวมถึงเน้นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ ประชาชนตระหนักถึงบทบาททาง การเมืองของตนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อการแก้ไข ปัญหาและสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมของตน¹

รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 ได้กำหนดบทบาทของประชาชนเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งสะท้อน เหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน² ซึ่งพลเมืองมารวมกันช่วยขับเคลื่อนงานด้วยความ เป็นพลเมืองผ่านเวทีที่ไม่ใช่แค่มาแต่เพียงประชุมเพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะทางสภาพการเมือง อาจมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามบริบทและความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่โดยอาจแบ่งเบื้องต้นได้ 3 รูปแบบ 1. สภาพการเมืองรูปแบบธรรมชาติเป็นสภาพเมืองที่มีการขับเคลื่อนเป็นไปตามธรรมชาติ เมื่อมีประเด็นปัญหา หรือความต้องการที่เป็นประโยชน์สาธารณะในพื้นที่คนจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ก็มารวม ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา 2. สภาพการเมืองรูปแบบมีโครงสร้างชัดเจนมีการขับเคลื่อน โดยมีการกำหนดองค์ประกอบและโครงสร้างที่แน่นอนและชัดเจน มีการกำหนดที่มาและจำนวนของผู้แทน จากภาคส่วนต่าง ๆ ที่จะมาร่วมเป็นองค์ประกอบของสภาพเมือง และมีการเลือกประธานสภาพเมืองและ ตำแหน่งอื่น ๆ รวมทั้งมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานที่แน่นอนและชัดเจน 3. สภาพการเมืองรูปแบบ กึ่งโครงสร้าง สภาพเมืองที่มีการขับเคลื่อนในลักษณะผสมผสาน 2 รูปแบบแรกตามความเหมาะสมของแต่ละ พื้นที่พัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อเป็นพลเมืองของแต่ละที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของ ประชาชนในรูปแบบขององค์กรชุมชนสู่การเป็นสมัชชาและขับเคลื่อนมาสู่การจัดตั้งเป็นสภาพเมืองในแต่ละ

¹ จักร์ พันธุ์เพชร, การเมืองการปกครองไทย "จากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ", พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร: พันธุ์ กรูฟ, 2549), หน้า 359-360.

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2560. ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา มาตรา 44,45 หน้า 12.

พื้นที่ซึ่งในปัจจุบันได้มีการขับเคลื่อนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ³ อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนกิจกรรมการเมืองภาคประชาชนยังรวมถึงที่ว่าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงานงบประมาณการใช้จ่ายและผลการดำเนินงานในรอบปีเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น⁴ เป็นต้น

จังหวัดนครราชสีมามีปัญหาที่สำคัญคือ “พรรคการเมือง” ในปัจจุบันพรรคการเมืองยังเป็นองค์กรที่อ่อนแอมากและยังขาดความเป็นสถาบันที่ต่อเนื่องปัญหาที่สำคัญที่สุดของพรรคการเมืองไทย คือ เป็นองค์กรที่ซับซ้อนและต้องเผชิญกับความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พรรคการเมืองไทยตั้งขึ้นจากการรวมตัวของสมาชิกเพื่อสนับสนุนผู้นำทางการเมืองคนใดคนหนึ่งเท่านั้น พรรคการเมืองทุกพรรคไม่ว่าเล็กหรือใหญ่มีสาขาพรรคน้อย สาขาพรรคบางแห่งมีแต่รูปแบบเท่านั้นไม่มีบทบาทอะไร⁵ นอกจากสาเหตุดังกล่าวแล้วยังมีปัญหาอีกประการ คือ ปัญหาวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยมีงานวิจัยหลายเรื่องสรุปและแสดงถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไม่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะประชาชนโดยทั่วไปเชื่อว่าการเมืองหรือการบริหารประเทศเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยบางกลุ่มเท่านั้น อีกประการหนึ่งคนไทยยังเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์อย่างชัดแจ้งเกินไปความรู้สึกเช่นนี้ทำให้ประชาชนขาดความศรัทธาหรือความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ถ้าเข้ามาก็มักจะมีวัตถุประสงค์อย่างอื่น เช่น เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินทองหรือการช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องของจิตสำนึกทางการเมือง ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองคนไทยอีกประการหนึ่งที่ไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การยอมรับในอำนาจนิยมของความเป็นข้าราชการ นั่นคือประชาชนโดยทั่วไปมองว่าข้าราชการเป็นชนชั้นผู้นำเมื่อข้าราชการแนะนำหรือชักจูงไปในทางใดประชาชนจึงมักปฏิบัติตามโดยไม่โต้แย้งซึ่งไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย

จากการกล่าวถึงข้างต้นจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อเข้ามาเป็นตัวแทนร่วมกันในการส่งเสริมความเข้มแข็งทางการเมืองให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหาอุปสรรคการเมืองภาคประชาชน กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชน และ รูปแบบการพัฒนาการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อสร้างความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

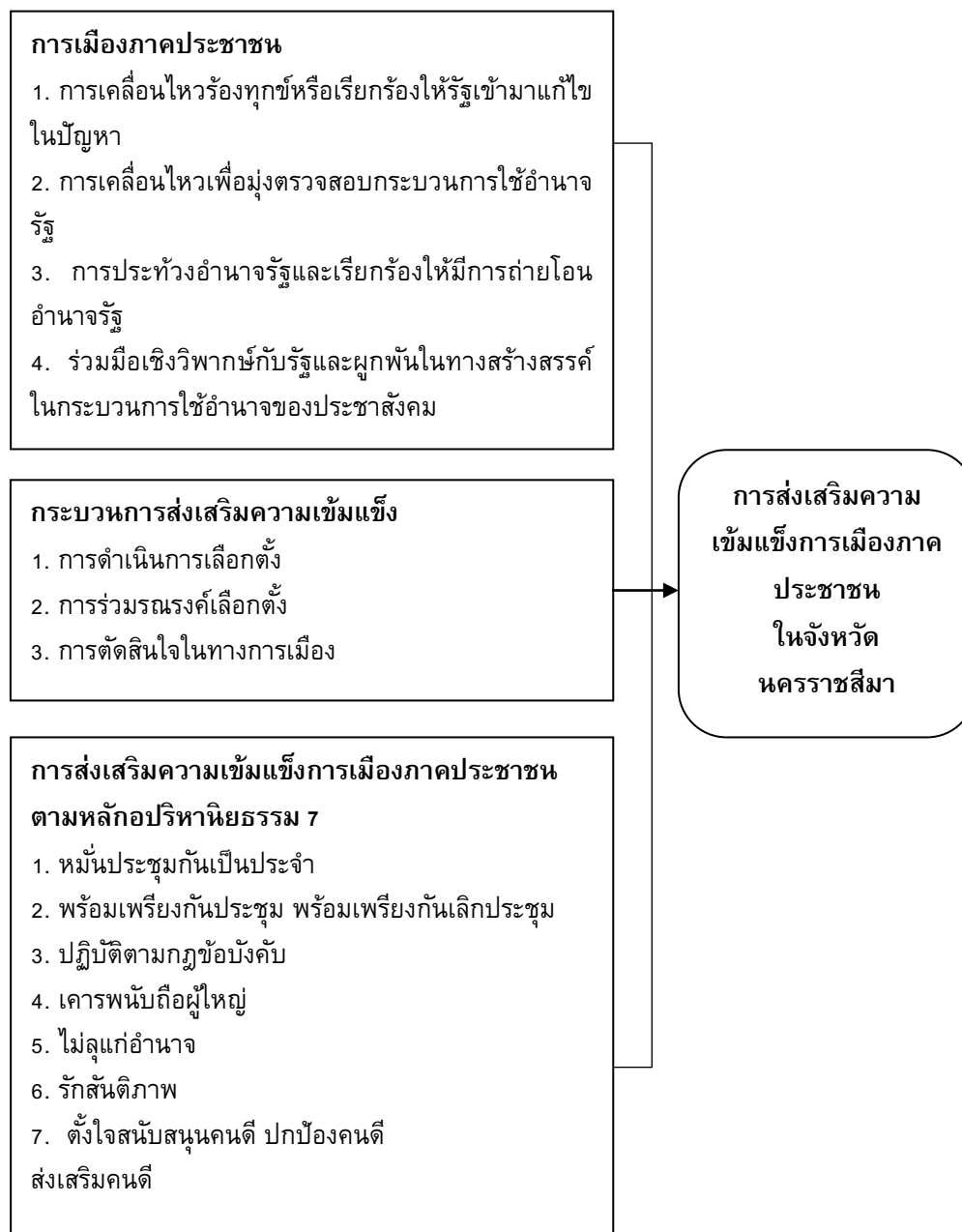
- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
- 2.2 เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา
- 2.3 เพื่อนำเสนอการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

³ ศรัณยู หมั่นทรัพย์, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: รากฐานของการ เมืองภาคพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2550), หน้า 5-6.

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา มาตรา 164,165,287 หน้า 61,155.

⁵ อมร รัชศาสตร์และคณะ, การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน, 2544), หน้า 427-429.

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1: กรอบแนวคิดของการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) มีขั้นตอนดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม 2562 ในจังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 14 เขตการเลือกตั้ง จำนวนประชากรทั้งหมด 1,454,576 คน⁶

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน ได้มาโดยการเปิดตารางของ Taro Yamane⁷

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 17 รูป/คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 3 รูป 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 2 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 2 คน และ 4) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม โดยการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพ ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากร แล้วดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการด้วยวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถาม ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

⁶ ผลการเลือกตั้งรายจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://election.pptvhd36.com/region/2/23>, 31 ธันวาคม 2562

⁷ ยุทธ ไทยวรรณ, วิจัยการตลาด, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2555), หน้า 62.

1) ด้านการเคลื่อนไหวกองทัพหรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหา การเคลื่อนไหวกองทัพหรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาของประชาชนการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชน ถือเป็นสิ่งสะท้อนให้รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐเข้ามาร่วมกันแก้ไข เมื่อประเทศมีการพัฒนา ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการเมืองอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นำไปสู่การแข่งขัน การเอาตัวเอาเปรียบ เป็นเหตุให้ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเคลื่อนไหวกองทัพหรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่วุ่นวาย การรับรู้สิทธิเคลื่อนไหวกองทัพแก้ไขปัญหาความยากจนเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ

2) ด้านการเคลื่อนไหวเพื่อมุ่งตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจอรัฐ มีสภาพการดำเนินงานทำกิจกรรมทางการเมืองแสดงความคิดเห็นตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐเพื่อปกป้องและเรียกสิทธิเสรีภาพความยุติธรรมให้กับตนเองกลุ่มของตนเองโดยเฉพาะ ร่วมกลุ่มร้องทุกข์ประเด็นเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดินการปกป้องผลกระทบจากการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชนที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนการเคลื่อนไหวเพื่อใช้สิทธิทางการเมืองรวมกลุ่มจัดกิจกรรมทางการเมืองภาคประชาชนเรียกร้องให้รัฐบาลรับข้อเสนอแนะ ข้อเสนอเรียกร้องหรือมอบหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาดูแลและแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชน

3) ด้านการประท้วงอำนาจอรัฐและเรียกร้องให้มีการถ่ายโอนอำนาจอรัฐ ประชาชนจังหวัดนครราชสีมาส่วนหนึ่งจัดกิจกรรมประท้วงทางการเมืองเสียสละเพื่อส่วนร่วม เรียกร้องให้มีการถ่ายโอนอำนาจอรัฐ จัดเลือกตั้งใหม่ มีนักศึกษาเป็นแกนนำประท้วงแสดงออกทางการเมืองเพราะต้องการเห็นความยุติธรรม

4) ด้านร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐและผูกพันในทางสร้างสรรค์ในกระบวนการใช้อำนาจของประชาสังคม ไม่ขัดขวางการแสดงออกของประชาชนเพราะอาจก่อให้เกิดความรุนแรง ประชาชนจังหวัดนครราชสีมาส่วนหนึ่งประท้วงการดำเนินโครงการรัฐ วิพากษ์กับรัฐ แสดงความไม่พอใจให้สาธารณะชนได้รับรู้โดยตรง จัดกิจกรรมเรียกร้องให้มีการปรับโครงการ ยื่นข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล รัฐบาลรับฟังข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะการดำเนินโครงการ การจัดกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น จัดประชุมรวมกลุ่มประท้วง ใช้สื่อออนไลน์ขยายผลกิจกรรมทางการเมือง การรับและส่งข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เคลื่อนเคลื่อนไหวและทำกิจกรรมทางการเมืองแบบสร้างสรรค์ ไม่ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา แสดงถึงการเมืองภาคประชาชนจังหวัดนครราชสีมาเข้มแข็ง

5.2 กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย

1) ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น สร้างการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นโดยเลือกตั้งนักการเมืองที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่น ภาครัฐสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าใจถึงกิจกรรมการเลือกตั้งในรูปแบบของประชาธิปไตย ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้ตรวจสอบนโยบายวิเคราะห์นโยบายถึงความเป็นไปได้ที่จะนำมาปฏิบัติ กลุ่มการเมืองภาคประชาชนในท้องถิ่นจะมีความเชื่อมโยงและใกล้ชิดกับนักการเมืองในท้องถิ่นทุกระดับช่วยให้เกิดการสนับสนุนการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักการเมืองซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน ผู้ที่มีความจริงใจดำเนินการเมืองตามนโยบายที่ประกาศต่อประชาชน ให้ความสำคัญกับประชาชนการแก้ปัญหาประชาชนมุ่งบริหารงานเพื่อประชาชนเป็นหลัก

2) ด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้งกลุ่มการเมืองภาคประชาชน มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้งซึ่งเป็นการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งเครือข่าย

การเมืองภาคประชาชนมีลักษณะของกลุ่มจิตอาสาเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองหรือการที่ประชาชนและกลุ่มการเมืองภาคประชาชนมีส่วนร่วมโดยการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นสร้างกระแสการเลือกตั้ง การใช้สิทธิทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการยกระดับการพัฒนาประชาธิปไตยโดยเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการเมือง

3) ด้านการตัดสินใจในทางการเมืองกลุ่มการเมืองภาคประชาชนจะตัดสินใจเลือกตัวแทนนักการเมือง เพราะตัวแทนที่เป็นนักการเมืองของกลุ่มมีความใกล้ชิดกับประชาชนการตัดสินใจเลือกสมาชิกของกลุ่มการเมืองภาคประชาชนโดยดูจากหลักการนโยบายของกลุ่มการเมืองภาคประชาชนที่แสดงถึงความมีคุณธรรมพร้อมจัดการกับปัญหา สร้างความยุติธรรมให้กับชุมชน แก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนรวมถึงการบริหารจัดการต่าง ๆ ที่เป็นไปตามวิถีทางการเมืองที่ประชาชนเข้าถึงได้และตัดสินใจได้

5.3 นำเสนอการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

นำเสนอการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อนำสู่การปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) ด้านหมั่นประชุมกันเป็นประจำ หากต้องการความเข้มแข็งทางการเมืองของประชาชนประชาชนต้องมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองเพื่อนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น พัฒนาการให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ผ่านการแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการประชุม ร่วมแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาพื้นที่ การเมืองภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยความเข้มแข็ง

2) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม การประสานให้เกิดการประชุมอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นการประชุมโดยพร้อมเพรียงกันและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกันเป็นการกำหนดประเด็น ประสานประเด็นการประชุมในลักษณะของการจัดกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น วางแผนให้เกิดการจัดการในท้องถิ่น ค้นหาปัญหาและความต้องการที่ชัดเจน

3) ด้านปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ การส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มการเมืองปฏิบัติตามมติที่ประชุมนับเป็นแนวปฏิบัติที่กลุ่มการเมืองภาคประชาชนนำมาใช้ปฏิบัติจนกลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มการเมืองที่ต้องการแสดงสิทธิเสรีภาพ เน้นการปฏิบัติตามระเบียบข้อกฎหมายที่รัฐกำหนดไว้ เปิดเสรีทางความคิด การกำหนดแนวปฏิบัติที่ได้ตกลงร่วมกันทำให้เกิดการประชุมและสร้างความเข้มแข็งในทางการเมือง ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ทางด้านกฎหมายและสามารถใช้กฎหมายประกอบกิจกรรมการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นตามวิถีประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม

4) ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่ การจัดกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองมีความสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มการเมืองภาคประชาชนจะให้ความเคารพนับถือต่อประธานที่ประชุมหรือผู้ดำเนินกิจกรรมการ แสดงออกทางความคิดและยอมรับในเหตุผล ให้ความสำคัญต่อผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่สามารถ ทั้งนี้รวมถึงการเคารพนับถือปราชญ์ชุมชนที่เป็นตัวแทนของประชาชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก พยายามกระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย

5) ด้านการไม่ลุแก่อำนาจ โดยเปิดเสรีให้ประชาชนหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาการจัดการปัญหากับท้องถิ่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีลักษณะของการไม่รู้แก่อำนาจ รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมเวทีหรือกลุ่มประชาชนอื่น ๆ นำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมมากกว่าการใช้อำนาจกดดันที่ประชุมลงมติตามความต้องการตนเอง ระดมความคิดเห็นของสมาชิกเพื่อ

กำหนดเป็นแนวปฏิบัติเบื้องต้นก่อนเข้าร่วมประชุมเพื่อให้สมาชิกได้รับรู้ข้อมูลทั้งข้อมูลของกลุ่มและข้อมูลของที่ประชุมนำมาใช้ตัดสินใจระหว่างดำเนินการประชุมเพื่อสร้างความยุติธรรมโดยอาศัยการประชุม

6) ด้านรักสันติภาพ การพัฒนาท้องถิ่นการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐการประสานความร่วมมือกับกลุ่มพรรคการเมืองที่มีแนวทางการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและการรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่างๆ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ใช้เวทีทางการเมืองเพื่อสร้างสันติภาพพิจารณาความคิดเห็นของทุกคนด้วยความเป็นกลาง มุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ให้เกิดการประสานความร่วมมือ

7) ด้านตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดีส่งเสริมคนดี การสร้างเครือข่ายการเมืองภาคประชาชนเพื่อปกป้องและรักษาคนดีส่งเสริมคนดี ให้เข้ามามีบทบาททางการเมือง สนับสนุนคนดีปกป้องคนดีให้เข้ามามีบทบาทในการประชุมร่วมนำเสนอความคิดเห็นและประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสุขของประชาชน ร่วมกันปกป้องประโยชน์ของชุมชนโดยลงมติดำเนินการส่งผลต่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวม ซึ่งการนำเสนอข้อมูลที่เชื่อมโยงเหตุและผลช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ และเข้าถึงการยอมรับมติของที่ประชุมร่วมกัน

6. อภิปรายผล

6.1 สภาพการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

สภาพการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านการเคลื่อนไหวร้องทุกข์หรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหา การเคลื่อนไหวร้องทุกข์หรือเรียกร้องให้รัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาของประชาชนการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชน ถือเป็นเสียงสะท้อนให้รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐเข้ามามีส่วนร่วม 2) ด้านการเคลื่อนไหวเพื่อมุ่งตรวจสอบกระบวนการใช้อำนาจอธิปไตย ประชาชนทำกิจกรรมทางการเมืองแสดงความคิดเห็นตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเพื่อปกป้องและเรียกสิทธิเสรีภาพความยุติธรรมให้กับตนเองกลุ่มของตนเอง การปกป้องผลกระทบจากการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชนที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน 3) ด้านการประท้วงอำนาจอธิปไตยและเรียกร้องให้มีการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตย ประชาชนส่วนหนึ่งจัดกิจกรรมประท้วงทางการเมืองเสียสละเพื่อส่วนรวม เรียกร้องให้มีการถ่ายโอนอำนาจอธิปไตย จัดเลือกตั้งใหม่ 4) ด้านร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐและผูกพันในทางสร้างสรรค์ในกระบวนการใช้อำนาจของประชาสังคม ไม่ขัดขวางการแสดงออกของประชาชนเพราะอาจก่อให้เกิดความรุนแรง จัดกิจกรรมเรียกร้องให้มีการปรับโครงสร้าง ยื่นข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล สอดคล้องกับ นิธิธร กล่าวกุ่มและเชียวชาญ อาศุวัฒนกุล⁸ ได้วิจัยเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับสูง

6.2 กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา 1) ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น สร้างการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นโดยเลือกตั้งนักการเมืองที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มการเมืองภาค

⁸ นิธิธร กล่าวกุ่มและเชียวชาญ อาศุวัฒนกุล, "วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา", วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2560), หน้า

ประชาชนในท้องถิ่นจะมีความเชื่อมโยงและใกล้ชิดกับนักการเมืองในท้องถิ่นทุกระดับ ช่วยให้เกิดการสนับสนุน การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตัวนักการเมืองซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน 2) ด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้ง ประชาชนมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้งซึ่งเป็นการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งเครือข่ายการเมืองภาคประชาชนมีลักษณะของกลุ่มจิตอาสาเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองหรือการที่ประชาชนและกลุ่มการเมืองภาคประชาชนมีส่วนร่วมโดยการรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งใจท้องถิ่น สร้างกระแสการเลือกตั้ง การใช้สิทธิ์ทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตย 3) ด้านการตัดสินใจในทางการเมือง ประชาชนจะตัดสินใจเลือกตัวแทนนักการเมือง โดยดูจากหลักการนโยบายของกลุ่มการเมืองภาคประชาชนที่แสดงถึงควมมีคุณธรรมพร้อมจัดการกับปัญหา สร้างความยุติธรรมให้กับชุมชน แก้ปัญหาเศรษฐกิจของชุมชนรวมถึงการบริหารจัดการต่าง ๆ ที่เป็นไปตามวิถีทางการเมืองที่ประชาชนเข้าถึงได้ สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล⁹ ได้วิจัยเรื่องแนวทางการประเมินการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ ผลการวิจัยพบว่า การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้เกิดจากการเรียนรู้และพัฒนาการ จนเกิดความเข้มแข็งขององค์กรและชุมชน การประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำการศึกษาในสองส่วนคือ การประเมินประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการประเมินศักยภาพการมีส่วนร่วมของประชาชน

6.3 นำเสนอการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

นำเสนอการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 1) ด้านหมั่นประชุมกันเป็นประจำ ประชาชนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมทางการเมืองเพื่อนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น พัฒนาการให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ผ่านการแสดงความคิดเห็นด้วยวิธีการประชุม ร่วมแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหา 2) ด้านพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม การประสานให้เกิดการประชุมอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นการประชุมโดยพร้อมเพรียงกันและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน 3) ด้านปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ การส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มการเมืองปฏิบัติตามมติที่ประชุมนับเป็นแนวปฏิบัติที่กลุ่มการเมืองภาคประชาชนนำมาใช้ปฏิบัติจนกลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มการเมืองที่ต้องการแสดงสิทธิเสรีภาพ 4) ด้านเคารพนับถือผู้ใหญ่ ประชาชนจะให้ความเคารพนับถือต่อประธานที่ประชุมหรือผู้ดำเนินกิจกรรมการ แสดงออกทางความคิดและยอมรับในเหตุผล 5) ด้านการไม่ลุแก่อำนาจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีลักษณะของการไม่รู้จักอำนาจ รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมเวทีหรือกลุ่มประชาชนอื่น ๆ นำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมมากกว่าการใช้อำนาจกดดันที่ประชุมลงมติตามความต้องการของตนเอง 6) ด้านรักสันติภาพ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นและการรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ใช้เวทีทางการเมืองเพื่อสร้างสันติภาพพิจารณาความคิดเห็นของทุกคนด้วยความเป็นกลาง มุ่งแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง 7) ด้านตั้งใจสนับสนุนคนดี การสร้างเครือข่ายการเมืองภาคประชาชนเพื่อปกป้องและรักษาคนดีส่งเสริมคนดี ให้เข้ามามีบทบาททางการเมือง สนับสนุนคนดีปกป้องคนดีให้เข้ามามีบทบาทในการทำงาน สอดคล้องกับ พระมหาอุทฺทพิชัย สิริชัย¹⁰ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอปทานิยธรรม” ผลการวิจัยพบว่า อปทานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญไม่มีความเสื่อมทั้งส่วนตนและส่วนรวม

⁹ ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, “แนวทางการประเมินการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในบริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น: สังเคราะห์จากบทเรียน 3 กรณีศึกษา”, รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2547).

¹⁰ พระมหาอุทฺทพิชัย สิริชัย, “การบริหารงานตามหลักอปทานิยธรรม”, วารสารสมาคมนิสิตเก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561), หน้า 139-152.

มุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมก่อเกิดเป็นความสามัคคีและความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน
สอนให้รู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างชุมชน องค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง
สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งสองฝั่งทั้งฝ่ายผู้บริหารบ้านเมืองและฝ่ายคณะสงฆ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความ
ขัดแย้ง และสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคมไทย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ควรมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนโดย
การบูรณาการร่วมในการลงปฏิบัติในพื้นที่จริง เพื่อเป็นการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในพื้นที่ของตนอย่าง
แท้จริง

2) ควรมีนโยบายกำหนดให้มีพื้นที่สาธารณะแก่ประชาชน ในการทำเป็นเวทีกลางในการ
แสดงความคิดเห็นของภาคประชาชน

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมความเป็นพลเมืองของประชาชน
2) ควรศึกษาเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูล เชิงลึกเกี่ยวกับการ
บริหารงานของนักการเมืองท้องถิ่นและสามารถนำข้อมูลที่ได้ใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการบริหารงานของ
นักการเมืองท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จักร์ พันธุ์เพชร. การเมืองการปกครองไทย "จากยุคสุโขทัยสู่สมัยทักษิณ". พิมพ์ครั้งที่ 5,

กรุงเทพมหานคร : พันธุ์ กรูฟ, 2549.

ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. "แนวทางการประเมินการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในบริบทของการกระจาย
อำนาจสู่ท้องถิ่น: สังเคราะห์จากบทเรียน 3 กรณีศึกษา". รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบัน
พระปกเกล้า, 2547.

นิติธร กล้าคุ้มและเชียวชาญ อาศุวัฒนกุล. "วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา". วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. ปีที่ 11 ฉบับที่ 1
(มกราคม – มิถุนายน 2560), หน้า 125-130

ผลการเลือกตั้งรายจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<https://election.pptvhd36.com/region/2/23>, 31 ธันวาคม 2562

พระมหาพุทธพิชัย สิริขโย. "การบริหารงานตามหลักอุปทานิยม". วารสารสมาคมศิษย์เก่า

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561), หน้า
139-152.

ยุทธ ไถยวรรณ. วิจัยการตลาด. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2555.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2550. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา มาตรา 164,165,287 .

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2564)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา มาตรา 44,45.

ศรัณยู หมั่นทรัพย์. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: รากฐานของการ เมืองภาคพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, 2550.

อมร รักษาสัตย์และคณะ. การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน, 2544.